METHODS AND PROCEDURES USED IN THE TEACHING-LEARNING OF THE ADJECTIVE IN THE PRIMARY EDUCATION

Ruxandra-Viorela Stan
Lecturer, PhD, National University of Science and Technology Politehnica Bucharest, Piteşti University Center

Abstract: An essential condition of teaching-learning the grammar of the Romanian language is the continuous activation of the students' power of abstraction, of their possibilities to work with notions and linguistic categories. The study of grammar must develop the ability to know, to activate thinking through judgments-reasonings for a logical and correct expression in the two forms of manifestation: oral and written.

Keywords: didactics, adjective, methods, procedures, primary education

O strategie didactică este eficientă atunci când, transmiţând o cantitate de informaţie, reuşeşte să-i antreneze pe elevi în asimilarea ei activă şi creatoare. Strategia didactică nu înseamnă doar o tehnică de lucru, ci reprezintă expresia personalităţii cadrului didactic şi devine o caracteristică a stilului său de predare.

Metoda reprezintă „un mod de a proceda care tinde să plaseze elevul într-o situaţie de învăţare, mai mult sau mai puţin dirijată"(Cerghit I., 2006, p.51). Sub raportul structurării, metoda este un ansamblu organizat de operaţii, de procedee, fiecărei operații îi corespunde un procedeu.

Metodologia didactică cuprinde sistemul metodelor utilizate în procesul de învăţământ, precum şi teoria care stă la baza acestuia, luând în considerare: natura, funcţiile, clasificarea metodelor de învăţământ, precum şi caracterizarea, descrierea lor, cu precizarea cerinţelor de utilizare

Metodele de învăţământ sunt un element de bază al strategiilor didactice, strâns legate de mijloacele de învăţământ şi de modalităţile de grupare a elevilor. De aceea, opţiunea pentru o anumită strategie didactică condiţionează utilizarea unor metode de învăţământ specifice. Totodată, metodele de învăţământ fac parte din condiţiile externe ale învăţării, care determină eficienţa acesteia. De aici decurge importanţa alegerii judicioase a metodelor adecvate fiecărei activităţi didactice.

Clasificarea metodelor de învăţământ se poate realiza în funcţie de diferite criterii:

I. după criteriul istoric:

- metode clasice (tradiţionale), cu un lung istoric în instituţia şcolară şi care pot fi păstrate cu condiţia reconsiderării şi adaptării lor la exigenţele învăţământului modern: expunerea, conversaţia, exerciţiul etc.;
- metode moderne, determinate de progresele înregistrate în ştiinţă şi tehnică, unele dintre acestea de exemplu, se apropie de metodele de cercetare ştiinţifică, punându-l pe elev în situaţia de a dobândi cunoştinţele printr-un efort propriu de investigaţie experimentală; altele valorifică tehnica de vârf (simulatoarele, calculatorul): studiul de caz, metoda proiectelor, problematizarea, brain-storming-ul, modelarea etc.;

II. după funcţia didactică prioritară pe care o îndeplinesc:

- metode *de predare-învăţare propriu-zise*, dintre care se disting: a) metodele *de transmitere şi dobândire a cunoştinţelor*: expunerea, problematizarea,

lectura etc.; metodele *care au drept scop formarea priceperilor şi deprinderilor*: exerciţiul, lucrările practice etc.;

- metode *de evaluare a rezultatelor învățării și a proceselor care le explică.*

III. după modul de organizare a activităţii elevilor *:* metode *frontale,* cu întreaga clasă (expunerea, demonstraţia); metode *de activitate individuală,* pentru fiecare elev în parte (lectura); metode *de activitate în grup,* de nivel sau omogene și pe grupe eterogene (studiul de caz, jocul cu roluri); metode *combinate,* care se pretează mai multor modalităţi de organizare a activităţii (experimentul);

IV. după tipul de strategie didactică în care sunt integrate: *algoritmice*, bazate pe secvențe operaționale, stabile, construite dinainte (exerciţiul, demonstraţia); *euristice,* bazate pe descoperire proprie și rezolvare de probleme (problematizarea);

V. după gradul de angajare a elevilor la lecţie: 1. metode *expozitive* sau *pasive*, centrate pe memoria reproductivă și pe ascultarea pasivă; 2. metode *active*, care suscită activitatea de explorare personală a realității.

VI. după sursa cunoaşterii (care poate fi experienţa social-istorică a omenirii, explorarea directă sau indirectă a realităţii sau activitatea personală), la care se adaugă un subcriteriu: suportul informaţiei (cuvânt, imagine, acţiune etc), prof. Cerghit propune o altă clasificare şi anume:

1. metode *de comunicare orală*: expozitive, interogative (conversative sau dialogate); discuţiile şi dezbaterile; problematizarea;

2. metode *de comunicare bazate pe limbajul intern* (reflecţia personală);

3. metode *de comunicare scrisă* (tehnica lecturii);

4. metode *de explorare a realităţii*: a) metode de explorare nemijlocită (directă) a realităţii: observarea sistematică şi independentă; experimentul; învăţarea prin cercetarea documentelor şi vestigiilor istorice; b) metode *de explorare mijlocită* (indirectă) a realităţii: metode demonstrative; metode de modelare;

5. metode *bazate pe acţiune* (operaţionale sau practice): a) metode bazate pe acţiune reală / autentică): exerciţul; studiul de caz; proiectul sau tema de cercetare; lucrările practice; b) metode de simulare (bazate pe acţiune fictivă): metoda jocurilor: metoda dramatizărilor; învăţarea pe simulatoare. Relaţia dintre metodele şi procedeele didactice – principiile de învăţământ – tipul lecţiei reprezintă axa centrală a proiectării şi realizării cu succes a conţinuturilor învăţării în procesul de predare-învăţare a limbii române.

Metode tradiționale folosite în predarea învățarea gramaticii

Expunerea constă" în prezentarea verbală monologată a unui volum de informaţie, de către educator către educaţi, în concordanţă cu prevederile programei şi cu cerinţele didactice ale comunicării"(Cucos, C., 1998, p.146). Presupune prezentarea orală de către educator a unei teme în structuri bine închegate, caracterizate prin logică, densitate, pregnantă şi fluenţa. Este o cale simplă, directă şi rapidă de transmitere a informaţiilor, prezentându-se astfel teorii, legi, idei necunoscute, care nu ar putea fi cunoscute de către elevi pe baza experienţei lor intelectuale.

Forme ale expunerii: (Tudor, L.S., 2006, p.123)

- *expunerea - prelegere* (este o formă de expunere tradiţională, care constă în prezentarea sub formă de monolog a conţinutului ştiinţific de către profesor, elevii nefiind antrenaţi în această acţiune);

- *expunerea - dialogată* (este o formă de interacţiune între prelegerea profesorului şi intervenţiile conversative ale elevilor, in vederea explicităţii conţinuturilor transmise);

- *expunerea - dezbatere* (este o formă de interacţiune între prelegerea profesorului, care expune elementele esenţiale ale conţinutul ştiinţific şi continuarea activităţii prin dezbaterea realizată de elevi şi profesor pentru clarificarea teoriilor prezentate);

- *expunerea cu ilustraţii şi aplicaţii,* este o formă de expunere care îmbină mesajul transmis oral de către profesor cu demonstraţii intuitive (desen, experiment);

- *expunerea cu oponent* (expunerea dobândeşte o formă dramatizată, fiind realizată de către două persoane, cadrul didactic şi un *oponent* - poate fi un alt cadru didactic sau un elev, care are rolul de a pune întrebări, a formula observaţii, a cere lămuriri, simulând astfel un dialog cu profesorul);

- *expunerea* realizată în sistemul *team — teaching* (expunerea se realizează interpelat, după un plan presatabilit, de către o echipă de profesori).

Conversația

Conversaţia este metoda de învăţământ care constă din valorificarea didactică a întrebărilor şi răspunsurilor. Este o metodă verbală, activă în conţinutul ei preponderent didactic. Convorbirea sau dialogul care se desfăşoară între profesori şi elevi dirijează şi stimulează activitatea de învăţare a acestora. Se bazează, deci, pe întrebări şi răspunsuri ce se întrepătrund pe cele două axe – pe verticală, între invatator şi elevi, - pe orizontală, între elevii înşişi. denumită şi *convorbire, discuţie, dialog didactic, metoda interogativă,* este metoda care constă în dialogul didactic între educator şi elevi, în care educatorul formulează succesiv întrebări pentru a stimula elevii să-şi însuşească cunoştinţele noi sau să fixeze, sistematizeze şi evalueze cunoştinţele pe care le au.

Conversaţia didactică îmbracă două forme principale prevăzute de pedagogie: euristică şi catehetică.

Conversaţia euristică (socratică) constă în a-l conduce pe interlocutor prin întrebări anume formulate la descoperirea adevărului pe care-l urmăreşte cel care conduce conversaţia. Folosirea acestei metode este recomandată în lecţiile de învăţare de noi cunoştinţe, în lecţiile în care sarcina didactică principală este cea a studiului individual – lecţii de formare a unor priceperi şi deprinderi, în lecţiile de recapitulare şi sisteamtizare când elevii posedă deja anumite conţinuturi, urmând numai să le generalizeze prin exerciţii gramaticale.

Conversaţia catehetică (examinatoare) are ca funcţie principală constatarea nivelului la care se află cunoştinţele elevului la un moment dat, iar fiecare întrebare împreună cu răspunsul său alcătuiesc un microunivers de sine-stătător în raport cu celelalte întrebări şi răspunsuri.

Explicația gramaticală ca formă demonstrativă a expunerii

Explicaţia ca metodă didactică urmăreşte lămurirea şi clarificarea unor noţiuni, principii, legi prin relevarea notelor esenţiale, a legăturilor cauzale dintre obiecte şi fenomene, prin surprinderea genezei şi devenirii lor. Solicită într-un grad ridicat operaţiile gândirii, apelează la diferite procedee: inductiv, deductiv, al comparaţiei şi analogiei, al analizei cauzale etc.

Întrucât expunerea nu poate fi folosită în procesul de predare-învăţare a noţiunilor gramaticale, explicaţia gramaticală ca formă demonstrativă a expunerii implică participarea activă a elevilor la definirea noţiunilor, la stabilirea regulilor gramaticale, a legăturilor cauzale între fenomenele limbii, sub îndrumarea profesorului în desfăşurarea proceselor de gândire necesare.

Explicaţia gramaticală pentru limba română are un puternic caracter euristic, cu aspecte strict logice şi controlabile în orice moment al lecţiei, cu o anumită particularitate: desfăşoară raţionamente, fiind astfel o formă demonstrativă a expunerii.

Explicaţia gramaticală este permanent însoţită de întrebări adresate clasei, prin conversaţie euristică, pentru ca elevii să urmărească logica şi gradarea faptelor de limbă expuse, să răspundă folosind cunoştinţele căpătate iar, uneori, extrăgând singuri regula sau concluziile care se impun. Ea poate fi însoţită de mijloace conexe – tabele, liste, aspecte grafice, în genere, material intuitiv – care vor conduce raţionamentul elevilor spre înţelegerea noţiunii de gramatică sau de ortografie ce urmează să fie definită şi însuşită.

Explicaţia gramaticală poate fi îmbinată cu demonstraţia logică în special în predarea unor noţiuni gramaticale cu un grad ridicat de dificultate – cazuri, moduri, diateze, coordonare, subordonare etc. Printr-o stăpânire deplină a conversaţiei se elimină posibilitatea înţelegerii incomplete sau greşite a unor noţiuni sau pot fi eliminate unele greşeli de ortografie.

Conversația și explicația sunt folosite la toate tipurile de lecții, mai ales la lecțiile de dobândire de noi cunoștințe. De exemplu, la lecția *Adjectivul,* se prezintă elevilor imagini cu un măr, un câine, o carte, un fluture, un soare, un trandafir iar aceștia sunt rugați să găsească însușiri pentru acestea. Se observă ca descrierea obiectelor prezentate o facem prin cuvinte care reprezintă însușiri ale substantivelor. Se folosesc apoi în efectuarea exercițiilor și în realizarea feed-backului, pe tot parcursul lecției.

Demonstrația didactică

Ca metodă de predare-învăţare, demonstraţia didactică se foloseşte în practica didactică tradiţională. Este o metodă în cadrul căreia mesajul de transmis către elev se cuprinde într-un obiect concret, o acţiune concretă sau substitutele lor. A demonstra înseamnă a arăta, a prezenta obiecte, procese, acţiuni, în vederea inducerii teoretice la elevi a unor proprietăţi, legităţi care constituie elemente fundamentale ale cunoaşterii. Demonstraţia didactică nu se identifică, de exemplu, cu demonstrarea deductivă, utilizată în ştiinţele exacte.

La baza demonstraţiei se află întotdeauna o sursă sau un model intuitiv. Demonstraţia didactică facilitează asimilarea cunoştinţelor printr-un şir de raţionamente logice, precum şi prelucrarea lor pornind de la o sursă intuitivă – demonstraţia figurativă, demonstraţia cu ajutorul desenului la tablă, demonstraţia cu ajutorul imaginilor audio-vizuale, demonstraţia prin exemple.

D**emonstrația** are un caracter ilustrativ conducând la reproducerea, oarecum pasivă a unor acțiuni sau la asimilarea unor cunoștințe pe baza unor surse intuitive".(Cucoș, C.,1996, p. 91). Ca și observația, demonstrația poate fi optimizată și în ciclul primar, chiar dacă practica a încetățenit o demonstrație clasică. Înțeleasă astfel, demonstrația este utilizată fie pentru confirmarea unor idei, fie pentru însușirea corectă a unor tehnici de lucru, de rezolvare, prin intuire a modelului oferit și uneori pentru verificare.

Prin această metodă se asigură percepția fenomenelor de limbă și însușirea conștientă a noțiunilor, folosindu-se un material intuitiv adecvat ce înlesnește trecerea la operațiile de abstractizare și de generalizare. "Demonstrația este o metodă de explorare a realității, fiind folosită din plin la toate disciplinele cu scopul de a convinge elevii asupra unor fenomene, idei, concepte." (Bloju, C.,L.,2013:127)

Prin specificul ei, datorită particularităților de vârstă, demonstrația realizează activizarea, prin afirmarea curiozității și a spiritului de observație, dar ar trebui sa nu fie utilizată prioritar numai în dobândirea de cunoștințe, ci și în verificare, pentru a da posibilitate elevului să argumenteze, mai ales pentru că elevul poate fi pus chiar sa repete demonstrația parțial sau total. Prin combinarea cu alte metode, în special cu conversația sau cu problematizarea, demonstrația poate deveni o metodă activă de predare – învățare.

Compunerea gramaticală este o metodă frecvent folosită în orele de limbă şi literatură română, în etapa constituirii sensului, a evaluării performanţelor, a asigurării retenţiei şi transferului de cunoştinţe. Elevii îndrăgesc această metodă pentru că le oferă

posibilitatea utilizării în mod creator a noţiunilor de limbă învăţate, iar profesorului îi indică nivelul de înţelegere a noţiunilor studiate de elevi, capacitatea acestora de a opera, în contexte variate, cu noţiunile nou învăţate. Elevilor li se pot cere compuneri gramaticale în care să descrie o persoană, să nareze întâmplări, să facă descrieri folosind cât mai multe adjective etc.

Învăţarea prin descoperire este o metodă euristică, de fapt, este învăţare prin re-descoperire, deoarece elevul descoperă, prin activitate independentă sau semiindependentă, adevăruri deja cunoscute. În funcţie de tipul de raţionament utilizat în (re)descoperire, deosebim: • (re)descoperire pe cale inductivă; • (re)descoperire pe cale deductivă; • (re)descoperire prin analogie. Înainte de utilizarea acestei metode, profesorul stabileşte care sunt noţiunile, faptele de limbă oferite elevului şi care sunt cele pe care le va descoperi singur sau cu o dirijare moderată. Metoda poate fi folosită mai ales în clasa a IV-a, când elevii deja posedă un „vocabular de specialitate" care să le permită vehicularea cu uşurinţă a unor noţiuni gramaticale, cum ar fi noţiunile de morfologie sau de sintaxă.

Analiza lingvistică este considerată de Constantin Parfene metoda principală de studiere a limbii în şcoală – „pe lângă faptul că înlesneşte considerabil cunoaşterea de către elevi a structurii limbii române, a legilor ei interne de organizare şi dezvoltare, ea le dezvăluie multiplele posibilităţi de exprimare ale limbii noastre, le cultivă propriile posibilităţi de exprimare, le dezvoltă spiritul de observaţie, puterea de generalizare, gândirea, formarea unor priceperi şi deprinderi." (Parfene, 1999, pag.28) Pentru realizarea analizei lingvistice, trebuie alese texte potrivite, atât din punctul de vedere al conţinutului, cât şi al expresiei, texte care să nu conţină situaţii discutabile, dificil de analizat în cazul claselor mici. Constantin Parfene identifică mai multe tipuri de analiză, în funcţie de nivelurile limbii:

a.analiza fonetică

– este utilizată încă din clasa I, se desfăşoară după următorul algoritm:

- extragerea dintr-un enunţ a unui anumit cuvânt;
- descompunerea cuvântului dat în elementele fonetice componente (silabe, vocale, semivocale, consoane);
- stabilirea ordinii sunetelor componente (la începutul, în interiorul, la sfârşitul cuvântului);
- stabilirea accentului;
- stabilirea modului în care se grupează sunetele (diftongi, triftongi, hiat);
- stabilirea grafemelor corespunzătoare fonemelor (litere simple, grupuri de litere)
- descoperirea valorilor expresive ale sunetelor vorbirii.

b.analiza lexicală

– se foloseşte în studiul vocabularului, dar şi la orele de literatură, când se discută şi se corectează lucrările elevilor. Procedeul folosit în acest caz este substituţia, adică înlocuirea unui cuvânt cu altul mai potrivit, în vederea formării unei exprimări clare, corecte, nuanţate şi expresive. Prin analiza lexicală putem să explicăm semnificaţia unor cuvinte necunoscute, să descoperim sensul propriu sau figurat al unor cuvinte date (fără a folosi terminologia de specialitate).

c.analiza morfologică

– constă în identificarea părţilor de vorbire (a claselor morfologice) şi a categoriilor morfologice specifice acestora, aşa cum sunt ele recomandate în programele şcolare. Astfel, elevul de clasa a III-a va identifica, de exemplu, substantivul, va putea indica felul şi numărul acestuia, adăugând la analiza morfologică, în clasa a IV-a, şi categoria genului. În clasele a III-a şi a IV-a, de obicei, analiza morfologică este însoţită de

identificarea funcţiei sintactice a cuvântului analizat – procedeu firesc în actul comunicării verbale, cuvântul nefiind, astfel, rupt de contextul în care apare.

d.analiza sintactică

– urmăreşte analiza structurii enunţurilor (propoziţii sau fraze). Este recomandabil să-i obişnuim pe elevi să înceapă analiza sintactică a propoziţiei cu identificarea predicatului, apoi a subiectului, trecând ulterior la identificarea părţilor secundare ale propoziţiei. Astfel, elevii descoperă despre cine sau despre ce se comunică ceva, ce se spune despre subiect, apoi descoperă amănunte despre locul, timpul, modul în care se desfăşoară acţiunea etc.

e. analiza ortografică

– urmăreşte scrierea corectă a faptelor de limbă, manifestate la diferite niveluri ale limbii; este o metodă complexă, în derularea căreia se interferează operaţii aparţinând celorlalte tipuri de analiză. Algoritmul analizei ortografice este următorul:

- identificarea ortogramelor;
- stabilirea componentelor gramaticale ale acestora;
- constatarea modului organizării silabice a componentelor faptelor în discuţie;
- precizarea marcării în scris a diverselor componente ale ortogramelor;
- stabilirea conformităţii pronunţiei elevilor cu normele pronunţiei literare;
- aplicarea normelor prin diverse exerciţii (Norel, 2010, p.88)

Metoda exercițiului

În cazul predării-învăţării limbii române, exerciţiul înseamnă o acţiune intelectuală, făcută sistematic şi repetat, în scopul dobândirii sau perfecţionării deprinderilor de a aplica corect normele limbii literare la propria exprimare a elevilor. Prin repetare conştientă şi activă se poate ajunge la un anumit grad de automatizare a diferitelor componente ale activităţilor didactice. Prin exerciţiu se formează deprinderi. „Exercițiul este o metodă bună de învățare care se bazează pe repetițiile activității intelectuale, intervenind după fiecare noțiune gramaticală acumulată”. (Molan, V., Peneș, Marcela, 1983, p.86). Are caracter algoritmic, deoarece presupune parcurgerea unor secvenţe riguroase ce se repeta întocmai (adică o serie de acţiuni care se reiau aproape identic), determinând astfel însuşirea unor comportamente actionale automatizate ale copiilor.

Metoda exerciţiului este comună multor discipline, dar conţinutul lor diferă, deoarece obiectivul urmărit la fiecare disciplină cere dobândirea unor deprinderi şi priceperi specifice. Prezenţa acestei metode se face simţită mai ales în lecţiile de recapitulare şi sistematizare a cunoştinţelor, de fixare a noţiunilor dobândite anterior

Exerciţiile de limbă se pot grupa după anumite criterii:

a. După modalitatea de efectuare: exerciţii orale şi exerciţii scrise.

b. După natura faptelor de limbă: exerciţii fonetice, lexicale, gramaticale (morfologice şi sintactice).

c. După obiectivul priceperilor şi deprinderilor urmărite: ortoepice, ortografice, de punctuaţie, stilistice.

d. După gradul de independenţă pe care-l pretinde rezolvarea lor: exerciţii de recunoaştere şi exerciţii cu caracter creator.

Munca cu manualul

Munca cu manualul şi alte cărţi este o metodă didactică în cadrul căreia învăţarea are ca sursă esenţială şi ca instrument de formare a elevului cartea şcolară sau alte surse similare, respectiv un ansamblu de acţiuni prin care se urmăreşte formarea priceperilor şi

deprinderilor necesare în vederea utilizării corecte şi eficiente a manualelor şi a altor cărţi ca surse de informare, precum: dicţionare, reviste, enciclopedii, antologii, opere beletristice, culegeri de texte etc., punându-se astfel bazele autoinstruirii şi educaţiei permanente.

Lucrul cu manualul înlocuieşte momentele de expunere a dascalului. Este o metodă

complexă deoarece selectează, combină şi dozează, în funcţie de temele tratate şi de obiectivele instructiv-educative-formative, diferite alte metode. Invatatorul are sarcina de a antrena elevii în efectuarea operaţiilor cognitive şi comportamentale în ordinea stabilită de programa şcolară şi în conformitate cu manualul.

În condiţiile actuale şi de perspectivă, când se lucrează după manualele moderne alternative, se impune folosirea lor obligatorie în lecţii, sub forma metodei lucrului cu manualul, metodă complexă, pentru ,,că selectează, combină şi dozează", (Cerghit, Ioan, 2006, p.98) în funcţie de temele tratate şi de obiectivele instructiv - educativ – formative , diferite alte metode prezentate anterior.

Modul de folosire a manualului în învăţare începe cu practica lecturii individuale, prin dirijare de către profesor, respectiv a lecturii explicative, a lecturii model, ajungându-se în final la practica lecturii independente, inclusiv a lecturii critice, active.

Metode activ-participative de predare-învăţare a adjectivului în învăţământul primar

Metodele interactive sunt acele metode care promovează învățarea interactivă; ele presupun intensificarea interacțiunilor și interrelațiilor în cadrul grupului de elevi, prin încurajarea schimburilor de idei, cunoștințe, experiențe, confruntarea de opinii și argumente în vederea construcției unor cunoștințe noi și rezolvării de probleme. (ibidem, p. 125)

Ele permit cadrului didactic să creeze situații de învățare centrate pe disponibilitatea elevilor de a coopera și colabora pentru a-și împărtăși reciproc idei, puncte de vedere, experiențe și pentru rezolvarea unor conflicte socio-cognitive. Specific metodelor interactive de grup este faptul că ele promovează interacţiunea dintre minţile participanţilor, dintre personalităţile lor, ducând la o învăţare mai activă şi cu rezultate evidente.

Învățarea prin descoperire

Învăţarea prin descoperire constă în crearea condiţiilor de reactualizare a experienţei şi a capacităţilor individuale, în vederea desluşirii unor noi situaţii-problemă. Învăţarea prin descoperire reprezintă o categorie logică opusă celei de învăţare prin receptare, metodă didactică ce se referă la o situaţie în care materialul de învăţat nu este prezentat într-o formă finală celui ce învaţă, ci reclamă o anumită activitate mentală, anterioară încorporării rezultatului final în structura cognitivă.

Premisa esenţială a metodei constă în delimitarea a ceea ce este util şi oportun să fie oferit elevului şi ce este necesar să fie lăsat acestuia să descopere din proprie iniţiativă. Elevul redesoperă cunoştinţe vechi, iar profesorul trebuie să favorizeze menţinerea unei atitudini active, să-i dezvolte elevului forţele psihice şi calităţile acestora: percepţia, reprezentarea, memoria, gândirea, limbajul, interesele şi atitudinile.

Jocul didactic, ca metoda de predare și învățare, dozat cu pricepere în ansamblul strategiei educationale, asigură un caracter atrăgător, dinamism, varietate și bună dispoziție activității de învățare, fortifică energiile fizice și intelectuale ale elevilor. Situatia de joc convertită în situație de învățare presupune o dirijare din partea educatorului care va conștientiza elevii în privința obiectivelor activității, îi va ajuta să se organizeze și se va retrage o dată cu declanșarea acesteia, dacă nu poate să intre în joc sau i se pare ca nu este acceptat, și poate reveni în final, când va ajuta elevii să evalueze ce au învățat. Folosit cu măiestrie, jocul crează un cadru organizatoric, care favorizează dezvoltarea interesului

elevilor, a spiritului de investigare şi formarea deprinderilor de folosire spontană a cunoştinţelor dobândite.

Iată câteva jocuri didactice folosite pentru îmbogăţirea expresivităţii vorbirii, activizarea vocabularului şi stimularea creativităţii elevilor.

1. Găseşte cuvântul opus (clasa a III-a)

Se prezintă elevilor un disc mobil, confecţionat din carton, împărţit în opt părţi

egale, în care sunt scrise cuvinte ce pot avea antonime (tânăr, frumos, vesel, silitor, cald, mare, atent, rău,).

Un elev vine la catedră, învârte discul până ce aduce un cuvânt în dreptul săgeţii. Citeşte cuvântul cu voce tare, găseşte cuvântul cu sens opus şi formulează cu el o propoziţie. Exemplu, dacă în dreptul săgeţii a fost adus cuvântul ,,atent" răspunsul poate fi:

,, Costel este neatent la lecţii" sau ,, Maria este neatentă când trece strada".

Jocul se poate desfăşura individual sau pe grupe de elevi sub formă de concurs.

2. Cum se spune? (clasa a III-a)

Se distribuie fişe pe care sunt scrise următoarele propoziţii:

Era ……ca racul.
Se făcuse……ca varul.
Eşti ……ca plumbul.
Avea ochii …….ca cerul.

Se explică elevilor care este sarcina de lucru şi se completează prima propoziţie pentru exemplificare. Se anunţă timpul pe care îl au la dispoziţie, după care se adună fişele, se analizează cu clasa şi se acordă câte un punct pentru fiecare exemplu corect.

3. Concursul de ghicitori – este de asemenea o variantă a exerciţiilor pentru consolidarea cunoştinţelor care poate apărea sub forma unor jocuri instructive. Jocul constă în a spune sau a descoperi răspunsul la mai multe ghicitori care caracterizează obiectele prin cuvinte ce arată însuşiri.

1. *Şerveţel vărgat*
   Peste mare aruncat.
2. *Moale, albă şi pufoasă*
   Peste câmp e haină groasă.
3. *Înaltă, cu lungi picioare,*
   Pene negre pe-aripioare
   Peste broaşte e mai mare.
4. *Slabă şi subţire*
   Grei cercei mai ţine.
5. *Cureluşă verde*
   Prin iarbă se pierde.
6. *Mere roşii, mari şi creţe*
   Sunt proptite între beţe!

Sarcina jocului poate fi modificată: cine ştie mai multe versuri sau mai multe proverbe conţinând adjective.

Exemple: *Buturuga mică răstoarnă carul mare.*
Paza bună trece primejdia rea.
Vorba dulce mult aduc

Brainstormingul (asaltul de idei, metoda "evaluării amânate") este o variantă a discuţiei în grup, având ca obiectiv producerea de idei noi sau găsirea celei mai bune soluţii pentru o problemă de rezolvat, prin participarea tuturor membrilor grupului.(Loredana Sofia Tudor, 2006, p. 161-162)

În învăţământul primar, de regulă, se organizează frontal (cu toată grupa / clasa).

Realizarea lui presupune trei etape distincte delimitate în timp:

- etapa I presupune pregătirea şedinţei de brainstorming; în cadrul unei activităţi didactice, lecţii, această etapă coincide cu secvenţa de pregătire a activităţii;
- etapa II , în care sunt produse ideile în cadrul discuţiilor sau dezbaterilor.

- etapa III , care are loc la sfârşitul activităţii sau chiar peste 1-2 zile şi în care sunt evaluate ideile.

Condiţii de realizare:

Etapa I:

- selecţionarea participanţilor;
- asigurarea unui cadru adecvat, stimulativ (luminos, spaţios, pregătirea mobilierului, pregătirea aparaturii de înregistrare etc.);

Etapa II:

- comunicarea temei de dezbatere;
- comunicarea regulilor de desfăşurare a activităţii: se interzic aprecierile critice, ironizările, cenzurările, contrazicerile, obstrucţionările; se exprimă liber orice idee care-i trece elevului prin minte (pentru a stimula imaginaţia); trebuie ascultate cu atenţie toate ideile participanţilor; se încurajează asociaţiile originale de idei; se cere producerea unei cantităţi cât mai mari de idei; ideile vor fi notate / înregistrate încât să poată fi evaluate ulterior. Metoda este foarte eficientă dacă participanţii nu ştiu că ideile lor au fost înregistrate.
- etapa de incubaţie care permite emiterea unor alte idei noi, alte asociaţii de idei; această etapă poate dura 1-2 zile sau poate fi o secvenţă din lecţie în care se realizează alte situaţii de învăţare);

Etapa III:

- analiza ideilor, prelucrarea şi sistematizarea acestora;
- evaluarea ideilor şi stabilirea concluziilor.

Problematizarea

Problematizarea constă în punerea în faţa elevului a unor dificultăţi create în mod deliberat, în depăşirea cărora, prin efort propriu, elevul învaţă ceva nou. Profesorul nu comunică cunoştinţe gata elaborate, ci îi pune pe elevi în situaţia de căutare şi de descoperire. Mai puţin interesează întrebările, care pot lipsi, mai importantă este crearea situaţiilor problematice.

Problematizarea presupune trei momente succesive:

a. Un moment pregătitor sau declanşator care constă în prezentarea situaţiei-problemă, fie de profesorul care o creează în mod intenţionat, atrăgând atenţia elevilor asupra ei şi dând explicaţii pentru rezolvare, fie că elevii înşişi care creează situaţia-problemă, o rezolvă în mod independent sau sub supravegherea profesorului. Răspunsul la situaţia-problemă poate fi ales din două sau mai multe soluţii posibile, sau situaţia-problemă solicită un singur răspuns.

b. Un moment tensional exprimat prin intensitatea contradicţiilor dintre ceea ce se dă spre rezolvare şi cunoştinţele anterioare ale elevilor.

c. Un moment rezolutiv prin care se urmăreşte nu numai desprinderea soluţiei ci şi confirmarea ei prin întărire pozitivă sau negativă.

Algoritmizarea este o metoda ce se bazează pe folosirea algoritmilor în actul predarii. Algoritmii reprezintă un grupaj de scheme procedurale, o suită de operații standard, prin parcurgerea cărora se rezolvă o serie mai largă de probleme asemănătoare . În activitatea didactică se cere uneori (mai ales în fazele inițiale de învățare), formarea unor prototipuri de gândire și de acțiune, identificarea unor scheme rigide de rezolvare, care facilitează îndeplinirea unor sarcini mai complexe în activitatea ulterioară a elevilor. Algoritmizarea reprezinta o metodă care ține de dimensiunea “ mecanica “ a învățarii, știut fiind faptul că, în anumite situații, încorporarea de către elevi a unor reguli fixe, rigide (cum ar fi schemele de

comunicare) poate constitui o premisă a rezolvării operative și economicoase a unor sarcini didactice determinate.

Algoritmul este un element procedural funcțional, mai ales în executarea unor sarcini ce conțin componente automatizate de gândire sau de acțiune.

Exemple: algoritmul de învățare a unei părți de vorbire: adjectivul – numărul și genul, acordul adjectivului cu substantivul, gradele de comparație, schimbarea valorii gramaticale.

Metoda cadranelor

Metoda cadranelor este este metoda prin care se rezumă sau se sintetizează conţinutul unei lecţii. Urmăreşte implicarea elevilor în realizarea unei înţelegeri cât mai adecvate a unui conţinut informaţional. Se împarte spaţiul de lucru în patru cadrane şi în fiecare se propune câte o sarcină. Se poate aplica la multe lecții, ca de exemplu la lecția **„** *Adjectivul- text suport "Iarna" de Vasile Alecsandri* tipul lecției: mixtă, clasa a IV-a. Se poate lucra individual sau cu clasa împărţită pe grupe şi atunci fiecare grupă va primi o fişă. Cadrul didactic poate propune diferite cerinţe în cadrul metodei cadranelor pentru a realiza obiectivele propuse în lecţia respectivă.

După ce elevii citesc fragmentul din manual, efectuează exerciții cu însușirile substantivelor din text și consemnează partea teoretică, sunt solicitaţi să noteze răspunsurile pentru fiecare cadran în parte. Se rezolvă cadrane pentru fiecare strofă a poeziei.

Citiţi prima strofă a poeziei şi rezolvaţi cerinţele din cadran:

Treceţi la alt număr decât în text adjectivele din prima strofă	Alcătuiţi enunţuri cu sinonimele cuvintelor: troiene, ţară, zăpadă,văzduh
Desprindeţi ideea principală a strofei.	Ilustraţi printr-un desen prima strofă

Ciorchinele este o metodă interactivă de evaluare care stimulează găsirea conexiunilor dintre concepte cu grade diferite de generalitate. Are mai multe etape: mai întâi se scrie un cuvânt / temă (care urmează a fi cercetat) - nivelul I; apoi se notează toate cenceptele, ideile, sintagmele care au legătură cu tema respectivă, trăgându-se linii între acestea şi tema centrală - nivelul II. Pe măsură ce se scriu concepte noi, se trasează linii între toate ideile ce par a fi conectate - nivelul III. Activitatea se opreşte când se epuizează toate ideile; se completează astfel un ciorchine care evidențiază legături între concepte cu niveluri diferite de generalitate.

Ciorchinele se poate completa fie de la abstract la concret (de la nivelul I), fie de la concret la abstract.

Ciorchinele se poate folosi la o lecția "În lumea sunetelor şi a culorilor", la consolidare şi sistematizare a cunoştinţelor. Se afișează în fața clasei, pe o coală de flip-chart, un ciorchine care are în centru cuvântul „ MAMA"**.** Se va purta o discuţie despre semnificaţia zilei de 8 Martie, motivându-le copiilor de ce am ales acest substantiv. Elevii trebuie să completeze acest ciorchine cu cât mai multe adjective potrivite pentru acest substantiv.

Ştiu – vreau să ştiu – am învăţat ("Know - Want to Know - Learned") este metoda de învăţământ prin care se doreşte să-i facă pe elevi să înţeleagă că ştiu şi pot formula informaţii cu privire la o problematică, dar şi ceea ce ei şi-ar dori să înveţe despre acel element.

Metoda *Ştiu-Vreau să ştiu- Am* învăţat se pliază atât pe lucru individual, cât şi pe învăţarea prin cooperare, în grup şi are ca bază un tabel cu trei părţi „Ştiu" (" Know"), „Vreau să ştiu" ("Want to Know"), „Am învăţat" ("Learned").

Ştiu	Vreau să ştiu	Am învăţat
reactualizează cunoştinţele acumulate; prezintă informaţii pe care şcolarii le deţin sau cred că le deţin; se completează individual sau în grup;	introduce curiozităţi ale şcolarilor în legătură cu tema dată; prezintă ceea ce îşi doresc elevii să lămurească cu privire la temă	Se completează la finalul activităţii Prezintă achiziţiile elevilor în legătură cu subiectul lecţiei

Această metodă se poate aplica la clasa a IV-a, după ce se face actualizarea cunoştinţelor despre adjectiv.

1. se împarte clasa în 4 grupe și li se cere să facă o listă cu tot ceea ce știu despre tema dată-adjectivul;
2. în timp ce elevii lucrează se scrie pe tablă tabelul;
3. se adună informațiile celor 4 grupe și se completează prima rubrică;
4. elevii notează în rubrica a doua întrebările pe care le-au avut în legatură cu tema dată;
5. fiecare grupă a primit fișe de lucru cu ajurorul cărora au reușit să afle noi cunoștințe pentru a putea răspunde la întrebările de la *Vreau să știu*;
6. elevii citesc textele suport de pe fișele de lucru, realizează investigații și dobândesc noi cunoștințe;
7. notează noile idei în rubrica *Am învățat.*

Cubul este o metodă interactivă de grup folosită pentru explorarea unui subiect, situaţii, proces, fenomen din mai multe perspective. Sunt realizate următoarele strategii de învăţare: descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează.

Etape în realizarea metodei:

- anunţarea temei;
- elevii pregătesc anterior tema;
- clasa de elevi se împarte în șase grupe;
- se utilizează ca mijloc de învăţământ un cub (confecţionat); pe fiecare faţă a cubului este câte o sarcină de lucru (descrie, compară, analizează, asociază, aplică, argumentează sau altele);
- prin aruncarea zarului, fiecare grupă primeşte o sarcină pe care trebuie să o rezolve;
- liderii fiecărui grup prezintă rezultatele obţinute;
- analiza rezultatelor cu toată clasa de elevi şi stabilirea concluziilor.

BIBLIOGRAPHY

1. Bloju, C.L., *Metodica predării limbii şi literaturii române pentru învăţământul primar*, Editura Universitaria, 2013;
2. Cerghit, I., *Metode de învăţământ*, Editura Polirom, Iaşi, 2006;
3. Cucoş, C-tin, *Psihopedagogie pentru examenele de definitavare şi grade didactice*, Editura Polirom, 1998;
4. Molan, V., Peneș, M., *Metodica desfășurării orelor de compunere-expunere la ciclul primar,* EDP, 1983;

5. Norel, M, *Didactica limbii şi literaturii române pentru învățământul primar,* Ed. Grupul editorial Art, București, 2010
6. Pamfil, A., *Studii de didactica limbii române*, Casa cărții de știință, Cluj-Napoca, 2006;
7. Parfene, C., *Metodica studierii limbii şi literaturii române în şcoală*, Ed. Polirom, Iaşi, 1999;
8. Petricică, A., *Gramatica limbii române pentru examene*, Editura Craiova, 2020;
9. Păişi, M., Tudor, L., Stan, M., *A deveni și a fi educator. Bune pratici în învățământul primar și preșcolar*, UPIT, 2009;
10. Tudor, L., *Elemente de teoria instruirii*, editura Ars Libri, Costești, 2006;